

SOCIAL OMSORG
Lars Ferner Larsson

Socialnämnden 2015-06-17

Rapport om Bostad först

Socialnämnden i Täby har sedan 2010 i enlighet med den förra regeringens strategi för att motverka hemlöshet vidtagit flera åtgärder.

Efter beslut i socialnämnden startade Bostad först den 1 juli 2011. Under en period av tre år skulle missbruksenheten driva Bostad först och bevilja fem personer lägenhet i verksamheten. Målgruppen är personer som lever i hemlöshet med beroendeproblematik samt har en betydande social och psykisk funktionsnedsättning.

Bostad först utgör tillsammans med tak över huvudet garanti (TÖG) och socialjouren kommunens satsning för att minska hemlösheten i kommunen. Bostad först är en arbetsmodell som utvecklats i New York för att motverka hemlöshet. Kärnan i modellen är att den hemlöse först och främst ska erhålla en egen bostad som ger den grundtrygghet som krävs för att ta itu med sina problem. Av dem fem personer som hittills beviljats boende har tre skrivits ut.

Vid socialnämndens sammanträde i juni 2014 togs beslut om att satsningen Bostad först i Täby skulle fortsätta tills vidare. Det beslutades också att Bostad först tilldelas ytterligare lägenheter ur det befintliga lägenhetsbeståndet utifrån de behov som redovisas i social omsorgs boendeplan. Socialnämnden menade också att det ska finnas möjlighet att bo kvar längre än de stipulerade tre åren om det finns ett sådant behov. De två personer som för närvarande bor i Bostad först har också erhållit besittningsskydd.

Utifrån de erfarenheter som har erhållits under den tid som verksamheten funnits har det gjorts en del förändringar. Det har bl. a. tillsatts ett team som utreder den sökandes behov samt vidareutvecklat sina metoder.

En utvärdering pågår av Bostad först genom manualbaserade intervjuer av de boende. Resultatet av utvärderingen kommer att redovisas för socialnämndens juninämnd 2016.

Förslag till beslut

Socialnämnden godkänner rapporten om Bostad först daterad den 25 maj 2015

Claes Lagergren
Socialchef

Kotte Wennberg
Avdelningschef

SOCIAL OMSORG
Lars Ferner Larsson

Socialnämnden 2015-06-17

Bostad först – rapport 2015

Bostad först

Socialnämnden i Täby har sedan 2010 vidtagit flera åtgärder i enlighet med den tidigare regeringens strategi för att motverka hemlöshet.

Efter beslut i socialnämnden startade Bostad först den 1 juli 2011. Under en period av tre år skulle missbruksenheten driva Bostad först med fem personer i boende. Målgruppen är personer som lever i hemlöshet med beroende-problematik samt har omfattande social och psykisk funktionsnedsättning.

Bostad först är en arbetsmodell för att motverka hemlöshet som haft framgång i New York. Modellen har spridit sig till Sverige med förhoppningen om att den ska fungera även i svenska förhållanden. Bostad först bygger på idén om att alla har rätt till en egen bostad. Kärnan i modellen är således att den hemlöse först och främst ska få en grundtrygghet i en bostad med förstahandskontrakt. Först därefter kan den boende ta itu med sina problem. Boendet ska vara så normalt som möjligt och det ska inte finnas krav på drogfrihet. När den boende har flyttat in i sin lägenhet formas hjälpinsatser individuellt runt denne. Genom boendet och ett nära samarbete med stödpersoner är det tänkt att den boende successivt ökar ansvarstagandet för sitt liv. Således används inte själva boendet som en del i en rehabiliteringskedja utan som ett första steg och en förutsättning för en rehabiliteringsprocess.

För att bli aktuell för ett boende i Bostad först ska den hemlöse vara skriven i Täby, sakna möjlighet att ordna bostad på annat sätt, vara intresserad av att förändra sin situation och ha kontakt med stödpersoner.

Täbys Bostad först har under åren 2011 - 2014 gjort avsteg från den grundläggande modellen genom att den boende hade en begränsad tid på tre år i sitt boende.

Vid Täby socialnämnds junisammanträde 2014 togs beslut om att satsningen Bostad först ska fortsätta tills vidare. Det beslutades också att Bostad först tilldelas ytterligare lägenheter ur det befintliga lägenhetsbeståndet utifrån de

behov som redovisas i social omsorgs boendeplan. Socialnämnden menade också att det ska finnas möjlighet att bo kvar längre än de stipulerade tre åren om det finns ett sådant behov. Socialnämnden har också gett de två personer som för närvarande bor i Bostad först besittningsskydd. Bostad först i Täby har i och med den ökade tryggheten i boendet närmast sig den ursprungliga modellen av Bostad först.

Bostad först utgör tillsammans med tak över huvudet garanti (TÖG) och socialjouren kommunens satsning för att minska hemlösheten i kommunen. Tidigare fanns också nattöppet. Nattöppet lades ner under 2014 då behovet visade sig kunna tillgodoses genom att ovan nämnda insatser stabiliserat sig.

Bostad först i praktiken

Det är socialnämnden som tar beslut om deltagande i Bostad först. Inledningsvis gör socialsekreteraren och den presumtive boende en ASI-utredning som visar personens status på sju livsområden. Som underlag för socialnämndens beslut lämnas utredningen tillsammans med en bedömning av personen sätt att fungera i ett boende.

När en person erhållit en lägenhet i Bostad först tilldelas den en Case manager, CM och en stödperson (Behandlarna). Uppdrag innebär att de ska arbeta stödjande runt den boende. Hjälpen byggs upp individuellt utifrån den boendes resurser och behov. Behandlarna finns med vid inflyttning och hjälper bl.a. till med praktiska saker som ordna hemförsäkring och stödja i kontakter med myndigheter. Behandlarna lägger ner mest tid på de boende när de är nyinflyttade. Därefter planar insatstiden per vecka ut något. I genomsnitt lägger stödperson och CM ner 3-4 timmar per vecka i arbetet med respektive person.

Som planerat har fem personer sedan starten beviljats boende. Tre personer har skrivits ut på grund av störningar. En av dem skrevs ut under 2013 efter att man försökt komma tillrätta med problemen genom ett lägenhetsbyte. Den andre personen skrevs ut vid årsskiftet 2013/14 efter att ha bott i lägenheten en kortare tid. Denne person förvarade stöldgods i källaren.

Den tredje personen skrevs ut hösten 2014 p.g.a. av störande beteende. Hos denne person minskade inte missbruket under boendetiden. Under en kortare period av boendetiden vårdades personen enligt lagen om vård av missbrukare, LVM. Personen hade ingen sysselsättning under tiden i Bostad först. De tre utskrivna personerna är sedan många år aktuella vid social omsorg och har förutom missbruk problem med kriminalitet. För dem innebär ett boende i ett flerfamiljshus stora svårigheter.

En av de två personer som behållit sina lägenheter fick efter en tid sysselsättning enligt LSS, lagen omsärskilt stöd. Som mest arbetade personen fyra halvdagar i

veckan. Personen har idag sjukersättning och avslutat sin sysselsättning. Den vidare planeringen innefattar att personen ska ägna en stor del av sin tid till att bygga upp sina relationer med anhöriga.

Den andra kvarboende har erhållit sjukersättning. Denne är knuten till Beroendecentrums neuropsykiatriska avdelning på Karolinska sjukhuset. Personen missbrukar inte längre och umgänget med andra missbrukare har reducerats.

För gruppen med psykiska funktionsnedsättningar hänger förändring samman med ett idogt motivationsarbete. Med psykiska funktionsnedsättningar följer ofta svårigheter att lita på människor. Således kan det ta lång tid innan de kommer in i någon form av förändring.

Behandlarna arbetar enligt metoden Motiverande samtal (MI, Motivational Interviewing) och CRA (Community Reinforcement Approach). MI är en samtalsmetodik som används för att underlätta förändringsprocesser hos individen. Metoden ser ambivalens som en nödvändig faktor för förändring.

CRA är en manualbaserad metod på beteendeterapeutisk grund som används för missbruk/beroende och används i kombination med MI. Den tänkta effekten av metoden är nykterhet, minskad konsumtion, färre dagar med missbruk och förbättrad livskvalitet.

Nyheter i Bostad först

Missbruksenheten har under Bostads först fyraåriga verksamhetstid ökat sina kunskaper. Det har skett förutom erfarenhet genom den egna verksamheten, vidareutbildning samt att man tagit del av Bostad först erfarenheter i andra kommuner. Missbruksenheten är sedan något år medlem i det landsomfattande nätverket för Bostad först. Nätverket ordnar bl.a. konferenser där nya kunskaper förmedlas.

Utifrån dessa erfarenheter har det gjorts en del förändringar i verksamheten:

- Det ska vid behov finnas möjlighet att bo kvar längre än de stipulerade tre åren.
- De två personer som för närvarande bor i Bostad först har fått besittningsskydd.
- Ett Bostad först-team har bildats som sköter intagningsförfarandet. Teamet består av CM och personer från enheten för försörjningsstöd och missbruksenheten. Intagningsförfarandet startar med att den enskilde fyller i en intresseanmälan om att få träffa teamet. Efter att den sökande

träffat teamet görs en utredning som är mer allsidig än tidigare. Utredningen lämnas därefter för avgörande till socialnämnden.

- När den enskilde etablerat sig i sitt boende använder denne pärmmetoden (budgetmetod) för att få struktur på sin ekonomi. Kommunens budget- och skuldrådgivare spelar en aktiv roll i detta arbete
- Behandlarna har börjat arbeta enligt MET (Motivational Enhancement Therapy) som är en särskild kombination av bedömning, återkoppling och motivationshöjande samtal. Den sedan tidigare använda metoden MI är det grundläggande förhållningssättet i MET. MET utgår från antagandet att ansvaret och kapaciteten för förändring finns hos individen själv. Behandlarens uppgift är att skapa förutsättningar för att öka individens motivation och engagemang för förändring. MI, CRA och MET rekommenderas i Socialstyrelsens nationella riktlinjer för personer med alkohol- och narkotikamissbruk.

Utvärdering/Uppföljning

Under boendetiden görs manualbaserade intervjuer med de boende. Detta sker var sjätte månad av en extern intervjuare. Fyra formulär används. Dels mäts känslan av sammanhang i tillvaron genom ett instrument som heter KASAM, dels ett instrument som mäter upplevelsen av kontroll i tillvaron, Locus of control. För att mäta alkoholkonsumtion och bruk av droger används AUDIT respektive DUDIT. Även den ASI-intervju som görs av socialsekreteraren var sjätte månad används i utvärderingen. Instrumenten har tillsammans god evidens och ger en god uppfattning om eventuella förändringar hos individen.

En sammanställning av resultaten från dessa instrument kommer att göras och jämföras med slutrapporterna från Stockholms och Helsingborgs Bostad först där samma instrument använts. Resultatet är tänkt tillföra kunskaper som Täbys Bostad först kan använda sig av för att utveckla verksamheten. Utvärderingens resultat rapporteras till socialnämndens junimöte 2016.

Kostnader för Bostad först

I en rapport om Bostad först (2013-05-30) som behandlades på socialnämnden junimöte 2013 framgick att Bostad först är en kostnadseffektiv verksamhet. I rapporten visas att kostnader för (antagna) alternativa insatser skulle bli högre än de befintliga för Bostad först. Det ger för handen att kommunen skulle få en ökad kostnad om Bostad först inte existerade. Det är annorlunda uttryckt ekonomiskt fördelaktigt för kommunen att driva Bostad först samtidigt som enskilda individers behov tillgodoses.

- Enligt beräkningen hamnar kostnaderna för Bostad först på 655 356 kr.¹ Intäkterna beräknas till 2 368 000 kr². Det ger en nettoeffekt på

¹ Kostnaderna för Bostad först innehåller hyror och personalkostnader.

1 712 644 kr (Siffrorna är ungefärliga).

Överväganden

Det har i Täbys bostad först visat sig vara svårt för kriminella personer att hålla sitt boende. Det är en av anledningarna till att intagningsförfarandet bör fungera på bästa sätt. Det är nödvändigt att grundligt utreda den presumtive boendes behov och (potentiella) resurser så de dagliga insatserna kan matchas.

Motivation är en viktig komponent i arbetet med de brukare som deltar i Bostad först. Dessvärre är det inte lätt att förutse hur motivationen kommer att utvecklas hos en individ. Man bör också komma ihåg att grundiden med Bostad först är att den finns för dem som initialt har låg eller ingen motivation. Därför är det bra att man satsar på ytterligare motivationsfrämjande metoder (MET, pärmmodellen).

Motivation påverkas av en kombination av personliga och sociala faktorer - som att ha individuella mål, förväntningar inför framtiden och tro på den egna förmågan. För en boende i Bostad först är det viktigt att *tydliga skriftliga mål* sätts upp, att den boende och behandlaren är *överens* om dem och att ett *kontinuerligt samarbete* sker dem emellan. Det är också viktigt för motivationen att det finns en *plan för uppföljning* av vård/behandlingen för att kunna utvärdera uppsatta mål. När den boende har kontakt med flera huvudmän för att dennes behov ska tillgodoses ska det nedtecknas en *samordnad individuellplan, SIP*. Den senare under förutsättning att den boende efterfrågar och/eller önskar det. Arbeta med att motivera till att en SIP-plan etableras kan ligga inom uppdraget för CM/stödperson.

En svårlöst problem som finns generellt inom landets Bostad först är – med landets hemlössamordnares goda minne - bristen på passande sysselsättning för de boende. De tillhör en grupp som saknar tillgång till den reguljära arbetsmarknaden och samtidigt, till följd av sitt missbruk har svårt att delta i de befintliga arbetsmarknadsåtgärder som kommun eller landsting arrangerar.

- För att i möjligaste mån behovsanpassa insatserna bör Bostad först-teamet vid intagningsförfarandet komplettera ASI-intervjun med psykologiska instrument som mäter personens motivation, förändringsmöjligheter och resurser.

² Genom att använda Bostad först: 1 206 000 kr/år sparas genom att undvika placeringar enligt LVM av två personer av de boende, 730 000 kr/år sparas genom att undvika två behandlingsperioder vid HVB-hem om fyra månader samt 730 000 kr/år sparas genom att undvika att tak överhuvudet garantin inte används av två personer varje natt under ett år.

- Verksamheten Bostad först bör se över möjligheterna att utveckla anpassade sysselsättningar för de boende.